

1. Schets van de problematiek

1.1. 2000: zware dierenmishandeling op de veemarkten van Anderlecht en Ciney, waar systematische wreedheid en geweld tegen dieren heersten

In de zomer van 2000 maakten GAIA en Animaux en Péril undercoverbeelden op de wekelijkse veemarkten van Anderlecht en Ciney. Deze beelden werden op 16 november 2000 publiek gemaakt en brachten een storm van verontwaardiging teweeg in binnen- en buitenland. Die beelden toonden onder andere:

- hoe runderen door veedrijvers met stokken **herhaaldelijk hard geslagen** werden in het gelaat, op poten en ruggengraat;
- hoe volkomen uitgeputte dieren, die nauwelijks nog of helemaal niet meer recht konden staan, met **elektrische stroomstoten** werden bewerkt;
- runderen met **afgebroken horens, hevig bloedende kwetsuren** die niet verzorgd werden;
- hoe uitgeputte dieren aan een touw dat aan een voorpoot wordt vastgemaakt, meterslang **voortgesleurd** en vervolgens met de poten omhoog **opgetakeld** werden in de vrachtwagen;
- een aantal veedrijvers runderen met het uiteinde van de stok hard in de uier en de anusstreek staken;
- een stier, die je hoort brullen van de pijn, door een van de drijvers minutenlang **met volle geweld werd geslagen**; uiteindelijk stoot de handelaar met het uiteinde van de stok in een neusgat van het dier;
- de beelden uit 2000 tonen ook hoe andere veedrijvers, die door het gerecht niet geïdentificeerd werden, runderen **gewelddadig mishandelen**;
- kinderen imiteren het geweld van de volwassenen;
- op de beelden zijn ook vallende dieren te zien en **kreupele, uitgemergelde koeien**, die niet in staat zijn om te worden vervoerd.

Verschillende experts beoordeelden de beelden en **bevestigden de ernst van de feiten**, nl. Prof. Dr. Donald M. Broom (faculteit Diergeneeskunde van de Universiteit van Cambridge in Groot-Brittannië), dr. Dietrich de Frenne (voormalig hoofd van de Diergeneeskundige Inspectie

van de Europese Commissie) en landbouwonderzoeksinstituut ID Leyllystad (verbonden aan de Universiteit van Wageningen).

De veehandelaars die runderen en koeien zwaar mishandelden op de wekelijkse markt van Anderlecht werden niet veroordeeld. De Brusselse rechter in beroep oordeelde dat de veehandelaars de dieren niet doelbewust zouden hebben doen lijden. De veehandelaars zouden niet de intentie hebben gehad de runderen, die ze manifest meedogenloos afranselden tot zelfs sadistisch martelden, doelbewust te pijnigen. De beelden die in eerste aanleg als bewijsmateriaal waren afgewezen zowel door de rechtbank in Brussel (dierenmishandeling Anderlecht) als door de rechtbank in Namen (dierenmishandeling Ciney) wegens vermeende schending van de privacy van de beklaagde veehandelaars, werden op grond van een arrest van het Hof van Beroep van Luik wel aanvaard. Dat Luikse Hof van Beroep veroordeelde de beklaagden, die zich op de veemarkt van Ciney aan wreedheden waren te buiten gegaan, wel wegens feiten van dierenmishandeling, en meer bepaald tot geldboetes en gevangenisstraffen. Maar dat proces moest op grond van een arrest van het Hof van Cassatie worden overgedaan voor het Hof van Beroep van Bergen wegens procedurefouten (het Luikse Hof van Beroep had in het veroordelingsarrest de woorden “beslissend bij unanimité” niet vermeld). **Op grond van de beelden van dierenmishandeling door veehouders op de markt van Ciney heeft het Hof van Beroep van Bergen op 7 juni 2006 zes veehandelaars schuldig bevonden aan dierenmishandeling op de veemarkt van Ciney, maar er werd hen opschorting van straf verleend gedurende een periode van 3 jaar.**

1.2 Twintig jaar later: is de toestand verbeterd?

Vandaag, 20 jaar nadat een schandaalbom insloeg op de veemarkten van Anderlecht en Ciney, telt België nog maar **3** van de 9 wekelijkse **veemarkten** die in 2000 actief waren, **1 in Vlaanderen (Rekkem) en twee in Wallonië (Ciney en Battice)**. De veemarkt in Ciney is de grootste veemarkt van Europa met een capaciteit van 4.500 dieren, die er wekelijks kunnen worden verhandeld.

GAIA filmde, 20 jaar na datum, undercoverbeelden op de nog drie bestaande veemarkten (Rekkem in Vlaanderen en Battice en Ciney in Wallonië). De veemarkt in Rekkem werd 1 keer bezocht (op 16 september 2020), de veemarkt in Ciney werd 2 keer bezocht (op 18 september en 25 september 2020) en de veemarkt in Battice werd 1 keer bezocht (op 19 september 2020). Uit deze beelden blijkt dat **de toestand op de veemarkten is verbeterd: hoewel wij vaststelden dat de veehandelaars geen buitensporig wreed geweld gebruikten, stelden wij evenwel nog schendingen van het dierenwelzijn vast.**

2. Vaststellingen inzake schendingen van het dierenwelzijn

De voornaamste dierenwelzijnsschendingen die wij vaststelden op de veemarkten van Rekkem, Ciney en Battice zijn de volgende:

- **onvoldoende of geen toegang tot water:** te kort aangebonden runderen en koeien hebben geen toegang tot water;
- de vloeren zijn schoon en lijken in goede conditie maar zijn niet volledig antislip. De omgang met dieren is soms onvoorzichtig, onbedachtzaam en onnodig ruw hetgeen ertoe leidt dat er **dieren uitglijden en op de grond vallen**;
- een veedrijver **verliest controle over een rund** (onbedachtzame behandeling). Dit is een zeer gevaarlijke situatie: het rund had zichzelf, soortgenoten en/of andere dieren kunnen bezeren;
- **runderen worden nodeloos geslagen zonder redelijk doel** (dit gedrag werd geregeld vastgesteld). Dit is duidelijk een mentaliteitsprobleem bij de veedrijvers. De dieren worden vergeleken met de toestand in 2000 niet echt kwaadaardig maar ook niet bepaald omzichtig maar **onnodig ruw** behandeld;
- misbruik en onnodig gebruik van stokken, niet zozeer op een gewelddadige wijze maar in elk geval bovenmatig en overbodig. **Stokken worden soms herhaaldelijk gebruikt op gevoelige onderdelen van de runderen** (vb. op de neus of op het hoofd; de vee prikker wordt ook gebruikt op de achterham (anusstreek?) van de dieren);
- **schoppen tegen een dier om het te doen opstaan**;
- een **jong kalf met niet-gewicht dragende kreupelheid** (dit betekent dat de kreupele poot van het kalf het lichaamsgewicht niet kan dragen) lijdt pijn, het dier had niet mogen worden getransporteerd. Het dier had moeten worden verzorgd door een dierenarts en (gezien de ernst van de kreupelheid) moeten worden geëuthanaseerd. **Het kalf stuikt in elkaar** en aanwezige veedrijvers en een voorbijganger reageren hier niet op/doen hier niets aan: onverschilligheid ten aanzien van een dier in grote moeilijkheden dat pijn lijdt. Het touw is ook te kort aangebonden waardoor het dier niet comfortabel kan neerliggen. Het hoofd van het kalf hangt;
- **een os met niet-gewicht dragende kreupelheid** (dit betekent dat de kreupele poot van de os het lichaamsgewicht niet kan dragen): deze os zou niet naar de markt mogen zijn getransporteerd;
- **koeien met gebroken horens**. De wonden van de koeien lijken vers, de beschadiging gebeurde mogelijks tijdens het transport. Er zijn geen zichtbare tekenen dat een dierenarts het dier zou hebben verzorgd (vb. ontsmettingsmiddel, reiniging van de wond);
- **tekenen van ernstige bloeding, mogelijks door de wonde aan de hoorn**;
- dier met **ernstig overgroeide klauwen**;

- dier met **ernstige slijmbeursontsteking** (ronde zwelling door ontsteking van de kleine gesloten holte rond de gewrichten);
- **uitgemergelde melkkoeien** tonen ongemak, mogelijks door uierontsteking of omdat zij niet werden gemolken;
- veedrijvers hebben de slechte gewoonte om runderen en koeien **te kort aan te binden**, daardoor zijn zij ernstig beperkt in hun bewegingen. Dit is een probleem dat veelvuldig voorkomt op de beelden. Dieren kunnen niet neerliggen (of eender wat doen...). Het is niet zichtbaar of er toegang tot water is en in elk geval, zijn de dieren niet in de mogelijkheid om te drinken. Het is noodzakelijk dat de veedrijvers hun mentaliteit wijzigen en de runderen en koeien minder kort aanbinden: runderen en koeien moeten de nodige ruimte krijgen om te kunnen liggen, eten en drinken.

Onze vaststellingen wijzen niet op extreme wreedheden, maar veedrijvers moeten hun mentaliteit wijzigen. Slechte gewoonten geraken er maar niet uit. Ernstige kwetsuren worden niet verzorgd. Ook zagen we geen dierenarts(-en) instaan voor de verzorging. Nadat een jong kalf in elkaar stuikt reageren aanwezige veedrijvers en een voorbijganger hier niet op/doen hier niets aan.

3. Schendingen van de Europese Transportverordening

De Europese Transportverordening is van toepassing op iedereen die betrokken is bij het vervoer van dieren, dus ook op veedrijvers op de veemarkt. Overeenkomstig artikel 9.1 van de Transportverordening moeten veehandelaars het vee behandelen overeenkomstig de voorschriften van Bijlage I, hoofdstuk I ('Geschiktheid voor vervoer') en hoofdstuk III ('Vervoermethoden'), afdeling 1.

De volgende handelingen houden een schending van de Europese Transportverordening in.

3.1. Het slaan of schoppen van runderen

Dit gedrag schendt bijlage I, hoofdstuk III, 1.8 (a) van de Transportverordening. Die bepaling stelt:

‘1.8. Het is verboden:

a) de dieren te slaan of te schoppen.’

3.2. Het herhaaldelijk gebruik van stokken op gevoelige lichaamsonderdelen (op de neus, op het hoofd, ..) van de runderen

Dit gedrag schendt bijlage I, hoofdstuk III, 1.8 (b) en (d) van de Transportverordening. Die bepaling stelt:

‘1.8. Het is verboden:

(...)

b) op een bijzonder gevoelig deel van het lichaam op zodanige wijze druk uit te oefenen dat het de dieren onnodige pijn of onnodig lijden berokkent;

(...)

d) de dieren bij kop, oren, horens, poten, staart of vacht op te tillen of voort te trekken, of ze zodanig te behandelen dat hun onnodige pijn of onnodig lijden berokkent;

3.3. De dieren hebben geen of onvoldoende toegang tot water. Aangezien de runderen en koeien te kort zijn aangebonden hebben ze in elk geval geen toegang tot water

Deze vaststelling schendt Bijlage I, hoofdstuk III, 1.10 van de Transportverordening. Die bepaling stelt:

‘(...) De dieren moeten toegang tot water hebben.’

3.4. De runderen zijn te kort aangebonden

Deze vaststelling schendt Bijlage I, hoofdstuk III, 1.11 (b) van de Transportverordening. Die bepaling stelt:

‘(...)

Wanneer de dieren moeten worden aangebonden, moeten de gebruikte touwen, tuiers of andere middelen worden gebruikt:

(...)

b) waarmee de dieren eventueel kunnen gaan liggen, eten en drinken.’

3.5. Gewonde dieren worden niet verzorgd: (1) meerdere dieren hebben beschadigde horens, die bloeden; (2) een jong kalf lijdt aan niet-gewicht dragende kreupelheid; (3) een dier is ernstig kreupel; (4) een dier heeft ernstige slijmbeursontsteking; (5) dieren hebben overgroeide hoeven en (6) koeien lekken melk.

Deze vaststellingen schenden Bijlage 1, Hoofdstuk I, 4 van de Transportverordening. Die bepaling stelt:

‘Wanneer dieren tijdens het vervoer ziek worden of gewond raken, moeten zij van de andere dieren worden gescheiden en moeten zij zo spoedig mogelijk eerste hulp krijgen. Zij moeten een passende diergeneeskundige behandeling krijgen en, zo nodig, een noodslachting ondergaan of gedood worden op een wijze die geen onnodig lijden veroorzaakt.’

3.6. De exploitanten van de veemarkten laten na maatregelen te treffen om schendingen te beëindigen

Deze vaststelling schendt artikel 9.2.d) (‘Verzamelcentra’) van de Transportverordening. Deze bepaling stelt:

‘De exploitanten van verzamelcentra die overeenkomstig de communautaire veterinaire wetgeving zijn erkend, moeten bovendien voldoen aan de volgende voorschriften:

(...)

d) zij moeten in geval van niet-naleving van deze verordening door een persoon die zich in het verzamelcentrum ophoudt, en onverminderd eventuele maatregelen van de bevoegde autoriteit, de nodige maatregelen nemen om een einde te maken aan de geconstateerde overtreding en herhaling ervan voorkomen;

(...)

4. GAIA vraagt

GAIA vraagt dat veemarkten worden afgeschaft. Deze markten hebben geen noodzakelijke functie, behalve folklore/traditie. Het afschaffen van veemarkten past in het kader van het belang van de korte keten, het verminderen van het risico op de verspreiding van ziekten en het vermijden van onnodige transporten. Het is voor het dierenwelzijn en de diergezondheid beter dat runderen en koeien rechtstreeks worden getransporteerd van het bedrijf naar het slachthuis. Op deze wijze worden risico’s inherent aan het meermaals transporteren en laden en lossen van dieren vermeden (vb. het oplopen van verwondingen of het slaan van dieren om hen in de gewenste richting te doen voortbewegen). De overheid kan een alternatief voor veemarkten toepassen, nl. onlineveilingen. De prijzen worden dan, zoals in Zweden vastgelegd via een online veiling systeem.

In de mate dat veemarkten (tijdelijk) blijven bestaan en worden uitgefaseerd eist GAIA dat in afwachting controles worden verscherpt en door de bevoegde overheidsinstanties strikt toegezien wordt op het dierenwelzijn. Wij konden niet vaststellen dat inspecteurs-dierenartsen aanwezig waren of controles uitvoerden. Ook zagen we niet dat gewonde dieren werden verzorgd. Uit eerdere berichtgeving in de media (Artikel Food & Meat ‘Markt van Ciney bedreigd met sluiting?’ van 13 februari 2020) blijkt dat het FAVV al enkele jaren tekortkomingen, ook inzake de gezondheidstoestand van het vee, vaststelt op de veemarkt in Ciney. Ook de organisatoren van de veemarkten zijn verantwoordelijk voor het garanderen van

het dierenwelzijn. Zij moeten de nodige voorzieningen treffen (inclusief antislipvoorzieningen, beschikbaarheid van drinkwater,...) om dierenleed en dierenmishandeling te voorkomen.